

Dames en heren,

Sheet: Adviescommissie Vraagfinanciering MBO

Mijn werkzame leven begon in 1972. Ik was 19 jaar en opgeleid als kleuterleidster. Na 5 jaar ben ik gestopt, ik was zwanger en in die tijd was het normaal om dan te stoppen met werken. Twee jaar later was de wereld veranderd, de kleuterschool hield op te bestaan en ging op in de basisschool. Op dat moment begon ik na te denken over mijn toekomst. De rest van mijn leven thuis blijven zitten vond ik geen optie, maar mijn functie was verdwenen en mijn Akte kleuterleidster was feitelijk 'waarde'loos (zonder waarde) geworden. Wat nu? Het basisonderwijs trok mij niet. En mijn eigen basis vond ik te smal. Ik had een MULO diploma en een Akte kleuterleidster. Mijn man adviseerde me om via afstandsonderwijs VWO Nederlands te doen, want ik las graag Nederlandse literatuur. Dat bleek een gouden greep en uiteindelijk de start van een nieuwe loopbaan. Ik deed staatsexamen VWO Nederlands, slaagde en had de smaak te pakken. Zo zeer zelfs, dat ik na het behalen van het VWO diploma meteen doorgedaan ben naar de universiteit.

Waarom vertel ik u dit?

De situatie die ik destijds meemaakte treft op dit moment al veel mensen. Functies en banen verdwijnen, de arbeidsmarkt wordt flexibeler en dynamischer. De baan voor het leven bestaat niet meer. Mensen die voor één specifiek beroep zijn opgeleid en niet geleerd hebben om zelf initiatief te nemen, lopen het risico uit het arbeidsproces te vallen als hun baan door bijvoorbeeld robotisering verdwijnt. Dit kan leiden tot een tweedeling in de samenleving: degenen die kunnen meekomen en degenen die de grip dreigen te verliezen en afhaken.

Leren en jezelf blijven ontwikkelen worden steeds belangrijker worden. Maar een steuntje in de rug is daarbij vaak nodig. En omdat niet iedereen het geluk heeft iemand in zijn omgeving te hebben die dat zetje kan geven, heeft de overheid daarin ook een taak.

Sheet: Een antwoord, maar wat is het probleem?

Aanleiding voor het advies van de Commissie is een verzoek van de Tweede Kamer aan de minister om de mogelijkheden van vraagfinanciering in het mbo te onderzoeken. Voor de Commissie was dit meer een antwoord dan een vraag. Dus hebben wij de minister verzocht de opdracht breder te mogen interpreteren naar Is vraagfinanciering een geschikt instrument is om een leven lang leren te versterken. Daarachter ligt de gedachte dat middelbaar beroepsonderwijs meer afgestemd moet worden op wensen en behoeften van volwassenen. Waarbij mensen zelf de regie krijgen over de middelen en het aanbod beter aansluit bij de vraag.

De commissie Vraagfinanciering MBO in relatie tot een Leven Lang Leren heeft als **doel** geformuleerd om iedereen in Nederland in staat te stellen zich blijvend te ontwikkelen en te scholen om zo een duurzame positie op de arbeidsmarkt en in de samenleving te verwerven en te behouden. Door te blijven leren, blijf je mogelijkheden zien en ontwikkel je het zelfvertrouwen en de veerkracht die nodig zijn om jezelf staande te houden op de arbeidsmarkt van nu. Zo ontstaat een nieuwe vorm van zekerheid.

Sheet: Werkwijze en visie Commissie

Toen de commissie een jaar geleden aan de slag ging, was de belangrijkste vraag die we elkaar en onze gesprekspartners stelden: hoe is het mogelijk dat een leven lang leren steeds urgenter wordt, maar tegelijkertijd volwassenen met een opleiding tot en met mbo-niveau 4 anno nu minder deelnemen aan scholing dan 10 jaar geleden?

We hebben steeds proberen te denken vanuit de doelgroep, mensen met een opleiding tot en met MBO 4 niveau. We wilden een doorbraak bewerkstelligen. Ons niet te veel laten belemmeren door uitvoeringsvraagstukken. Veel mensen, stakeholders, spreken. Heel veel lezen, want er is veel gepubliceerd. En de straat op om de doelgroep zelf te spreken.

We willen een gelijk speelveld voor opleiders, zien een verantwoordelijkheid voor overheid, werkgevers, en mensen zelf als het gaat om materiele en immateriële inspanningen.

Sheet: Scholingsdeelname

We zijn van mening, dat voor iedereen een blijvende ontwikkeling van groot belang is. Van de hoger opgeleiden volgt 50 procent een opleiding (training, cursus), maar onder lager opgeleiden is dat gedaald tot slechts 20-30 procent. Dat is alarmerend. Wat gaat hier mis, wat is er nodig om het tij te keren en kan vraagfinanciering daaraan bijdragen? Om antwoorden te vinden, hebben wij het perspectief van de mensen zelf centraal gesteld. Waar lopen zij in de praktijk tegenaan, wat vinden zij belangrijk en waar hebben zij behoefte aan?

Er zijn de afgelopen decennia boekenkasten vol geschreven over een leven lang leren en er zijn talloze beleidsinitiatieven genomen. In die wereld van analyses en beleid, komen regelmatig termen terug als 'gebrek aan motivatie' en 'gebrek aan urgentiegevoel'. Daarnaast komen belemmeringen naar voren die te maken hebben met geld, tijd, een inflexibel scholingsaanbod en gebrek aan stimulansen uit de omgeving.

Sheet: Over wie gaat het – wie gaat het aan?

In straatinterviews hebben wij mensen gevraagd om voorbij die belemmeringen te kijken en na te denken over wat ze zouden willen doen als alle opleidingen gratis zouden zijn. Vrijwel iedereen blijkt dan een opleiding te willen volgen en heeft daar concrete ideeën over. Maar de huur en de boodschappen die betaald moeten worden en de drukte van alledag, houden hen af van realisatie van de plannen. Een representatieve enquête die de commissie heeft laten uitvoeren, bevestigt deze bevindingen. Een impressie van de doelgroep zelf.

Een korte video

Sheet: Motivatie?

De beperkte deelname aan scholing van volwassenen met een opleidingsniveau tot en met mbo 4 is dus niet het gevolg van het ontbreken van motivatie, maar van mogelijkheden. Experimenten laten zien dat mensen zich wel degelijk scholen en ontwikkelen als ze daarvoor de middelen en de gelegenheid krijgen. Het benutten van deze scholingspotentie is van groot belang voor het individu, de samenleving én de Nederlandse economie. Permanent leren is de beste garantie voor behoud of verbetering van baan en inkomenszekerheid in de 21e eeuw. En daarmee voor economische groei.

Sheet: Het adviesrapport

De commissie pleit voor meer urgentie en ambitie in het beleid. Uit de gesprekken met de verschillende stakeholders maken wij op dat de tijd hier rijp voor is. Permanente scholing zou minstens zo vanzelfsprekend moeten zijn voor mensen met een opleiding tot en met mbo-niveau 4 als voor hogeropgeleiden. Vraagfinanciering in de vorm van een eigen leerrekening kan zeker helpen dit te realiseren, maar het moet dan wel ingebed worden in een samenhangend pakket van maatregelen op landelijk en regionaal niveau.

De commissie doet in het rapport *Doorleren werkt. Samen investeren in nieuwe zekerheid* vijf aanbevelingen. Ik vat ze kort samen.

Sheet: De aanbevelingen

1. Elke Nederlander krijgt na afronding van het initiële onderwijs een **individuele leerrekening**, toegankelijk via DigiD. Een opleidingsbudget dat van jou persoonlijk is en waarmee je gedurende je arbeidzame leven cursussen, opleidingen of een ervaringscertificaat kan financieren. De rekening wordt gevuld door overheid, werkgevers en eigen storting. Naarmate je meer initieel onderwijs hebt genoten, is de overheidsbijdrage lager. Gemiddeld gaat het om een bedrag van 40.000 euro per persoon, gedurende de arbeidsloopbaan vrij te besteden aan opleidingen.
2. Doorbreek de verkokering in het beleid door een **deltacommissaris** te benoemen die de regie krijgt over alle overheidsmiddelen voor leven lang leren. Hij of zij zorgt dat er een nationaal scholingspact komt en jaagt de uitvoering in de regio's aan.
3. Stel een gezamenlijke ambitie en maak daarover afspraken tussen overheid, werkgevers, werknemers, opleidingsinstellingen en regio's in het **nationaal scholingspact**. Het pact beslaat twee kabinetperiodes. In elke periode wordt het overheidsbudget voor leven lang leren verhoogd met 600 miljoen euro onder voorwaarde dat werkgevers bereid zijn eenzelfde investering te doen. Doel is om daarmee de deelname aan scholing van mensen met een opleiding tot en met mbo-niveau 4 naar 50 procent te krijgen.
4. Stimuleer dat er een **regionale ondersteuningsstructuur** is met kennis van de arbeidsmarkt en scholingsmogelijkheden in de regio. Deze ondersteuning staat dicht bij de mensen zelf en biedt waar nodig een persoonlijke steun in de rug.
5. **Benut alle vormen van leren** door drempels in wet- en regelgeving voor een flexibel scholingsaanbod voor volwassenen te slechten en afspraken te maken over voldoende leerbanen. Opgedane kennis en ervaringen worden inzichtelijk gemaakt in een digitaal competentiepaspoort, een DigiCV. Volwassenen behouden hun leven lang het recht om een startkwalificatie te behalen of hun taalvaardigheden op niveau te brengen.

Sheet: Alvast beginnen...

Voor ons advies is de politiek aan zet. Maar, zoals we hier zitten kunnen we alvast beginnen...

Actieve, individuele ondersteuning op maat bieden
Anticiperen op regionale arbeidsmarktontwikkelingen
Scholingsmogelijkheden stimuleren en verbreden
Belangen overbruggen

Integrale aanpak op alle niveaus - landelijk, regionaal, lokaal, sectoraal
Bestaande initiatieven ondersteunen en verbinden
Meer ruimte voor regionale partners

Aandacht en middelen voor 'werving' van deelnemers (keuzestress)

Sheet: Missie voltooid

Wij hebben met bijzonder veel plezier aan dit advies gewerkt. Het rapport, dat de Commissie voor ogen stond is gelukt. We wilden:

- Impact en trendbreuk
- Transparantie en overzicht
- Keuzevrijheid in scholing
- Gedeelde verantwoordelijkheid
- Toegankelijkheid en bereik (initiatieven dichtbij)

Het thema Leven Lang Leren leeft. Onlangs verschenen in dit kader adviezen van de SER, de MBO-Raad, NRTTO en kreeg het thema aandacht in de media.

Sheet: Lang Leve Leren!

Een dag als vandaag, Een Festival van het Leren, is super om de handen ineen te slaan en Lang Leve Leren te blijven vieren! Op de website kunt u het adviesrapport downloaden. Ik wens u een fijne leerzame dag!